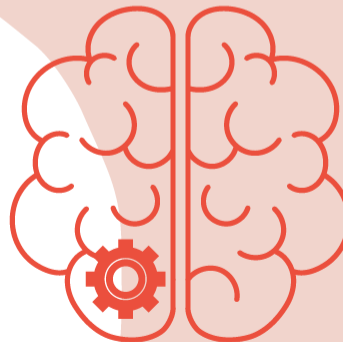
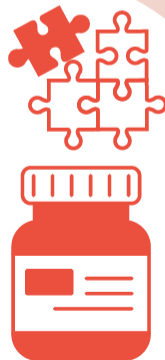

BIJEENKOMST GENDER EN GGZ

3 februari 2021

WOMEN
INC
●

Zijn er genetische oorzaken van sekseverschillen in (mentale) gezondheid?

Michel Nivard, Vrije Universiteit, Amsterdam

VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

Even voorstellen

Michel Nivard, assistant professor biologische psychologie, VU Amsterdam

No conflicts of interest

No industry funding

No personal payments from industry

Not a shareholder

Even voorstellen

Dr. Iryna Fedko
Prof. Dr. Karin Verweij
Dr. Abdel Abdellaoui
(AUMC-AMC)

Even voorstellen

Programma: Gender & Gezondheid

Even voorstellen

Caitlin Carey

Raymond Walters

Ben Neale

Claire
Churchhouse

Duncan
Palmer

Liam
Abbott

Wat is de huidige stand van zaken?

1. Mentale aandoening zijn matig (~40% depressie) tot zeer (schizofrenie, 80%) erfelijk
 - Wat dit precies betekent, zijn psychiaters, wetenschappers het niet altijd over eens*
2. Er zijn grote sekseverschillen in hoe vaak bepaalde aandoeningen voorkomen
 - ADHD, schizofrenie en autisme meer bij mannen, depressie en angst meer bij vrouwen
3. Heeft de erfelijkheid iets met sekseverschillen te maken?

Wat wil ik vandaag bereiken?

1. Een beter begrip over het effect van genen
2. Wat het betekent als iets erfelijk is (en wat niet!)
2. Begrip over hoe **sekseverschillen** in **genetische oorzaken** van (mentale) gezondheid (kunnen) **ontstaan**.

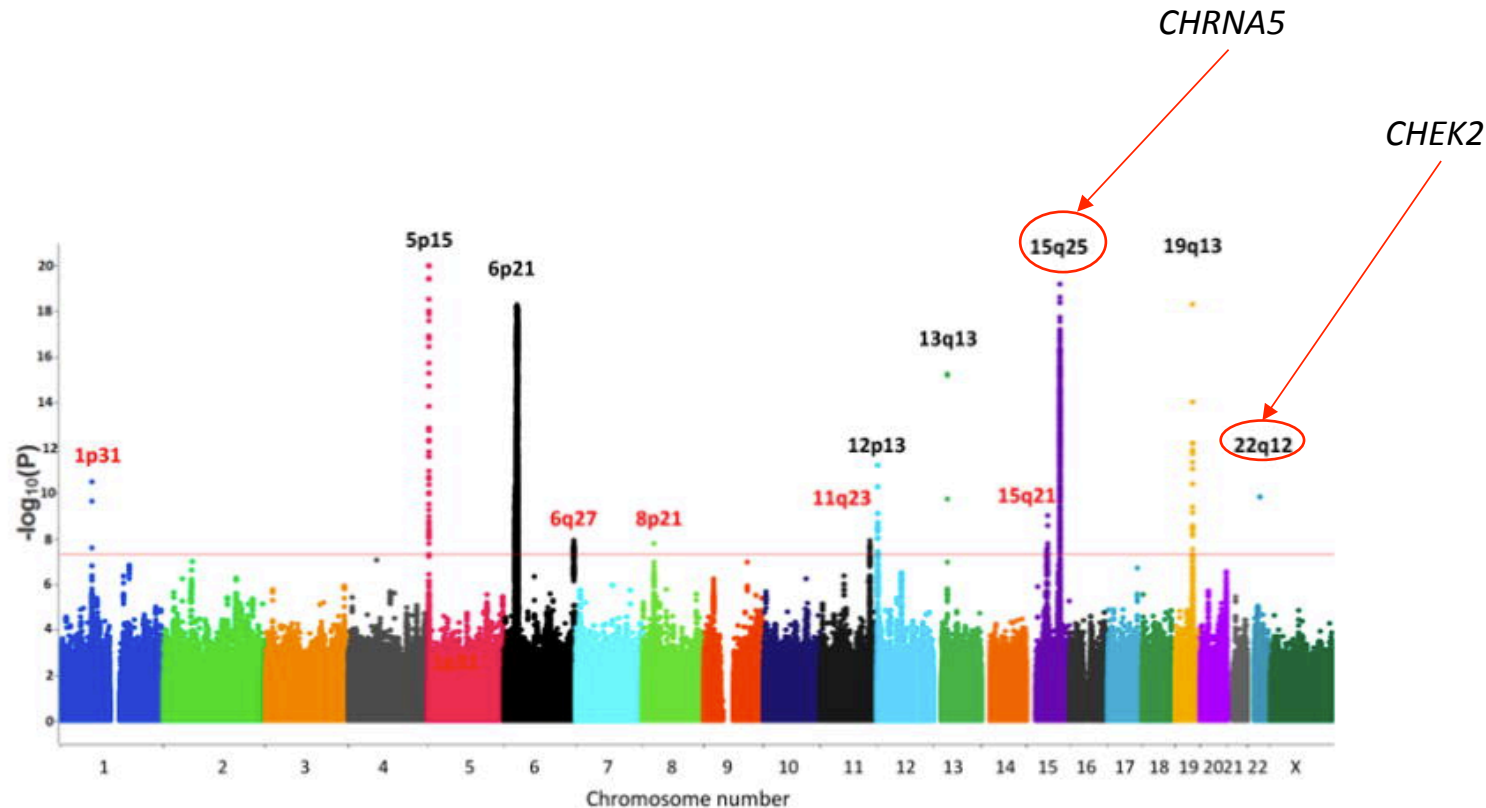
Wat is een “genetische oorzaak” of “erfelijk”?

- Intuïtief: **NIET hetzelfde!!!**
 - “Iets dat vast ligt vanaf je geboorte”
 - “Onveranderlijk”
 - “Biologisch”
- In de wetenschappelijke praktijk:
 - Als we, voor de geboorte, het gen zouden veranderen (doen we niet echt!) zou de uitkomst/ziekte ook (een heel klein beetje!) veranderen

Twée voorbeelden...

- We kijken hoe 2 genen longkanker beïnvloeden.
 - Studie van het hele genoom (alle 22 chromosomen, X en Y)
 - Kijkt voor iedere DNA variant of deze meer bij mensen met, dan bij mensen zonder longkanker voorkomt.

Twee voorbeelden...

Twée voorbeelden...

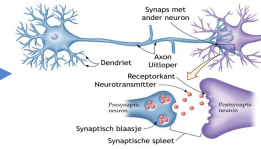
Product

Functie

Uitkomst

CHEK2 → Maak eiwit “checkpoint kinase 2” → Voorkomt (te) snelle celdeling → Minder kans op longkanker

CHRNA5 → **Onderdeel van:
nicotine acetylcholine receptor**

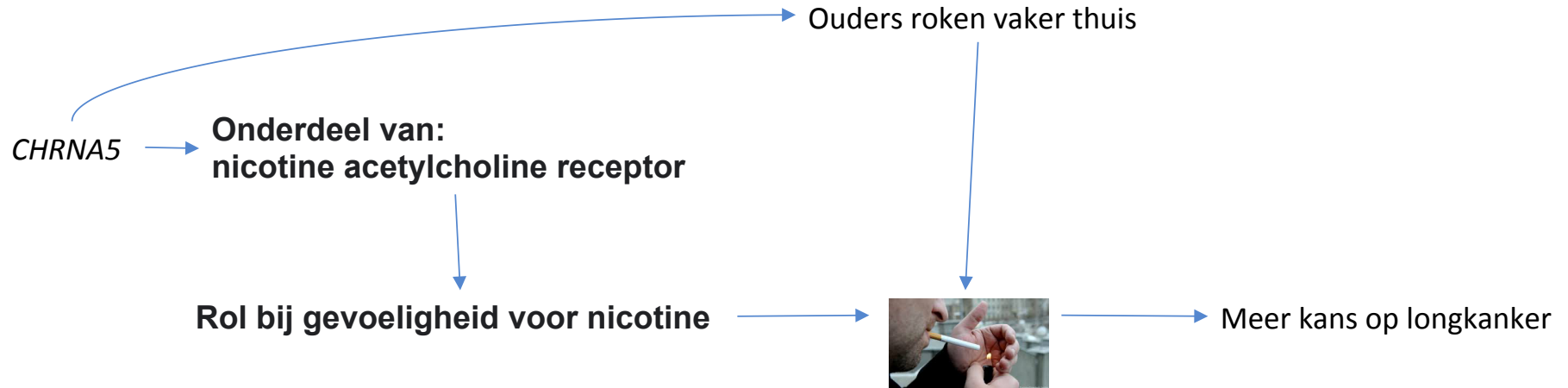

Rol bij gevoeligheid voor nicotine

→ Meer kans op longkanker

Twée voorbeelden...

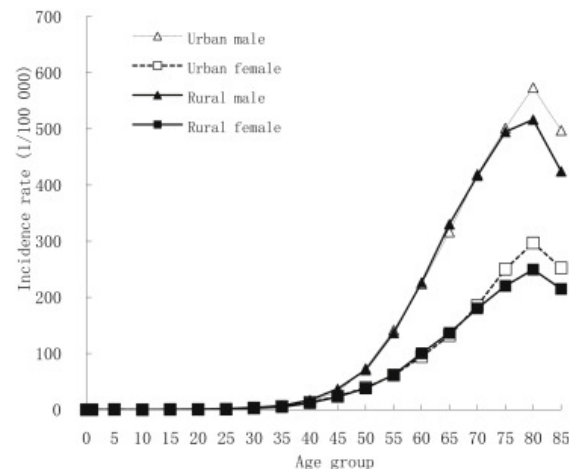
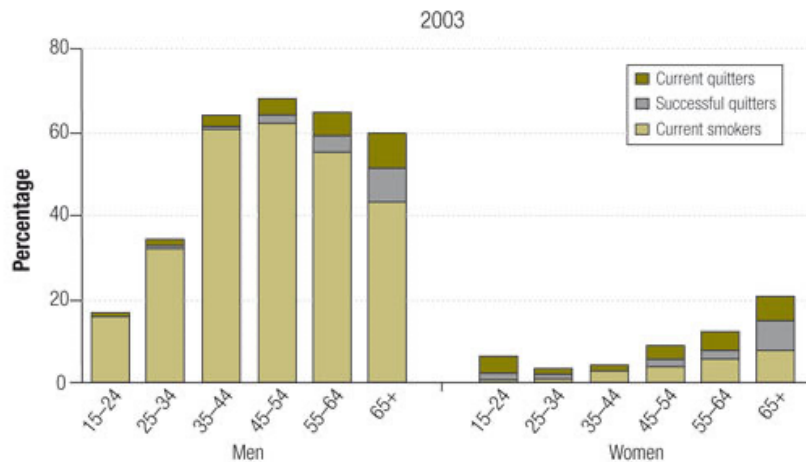

Twée voorbeelden...

Terug naar sekseverschillen...

- In China, zijn er **enorme** sekseverschillen in rookgedrag

Terug naar sekseverschillen...

- In China, zijn er **enorme** sekseverschillen in rookgedrag

Chinese **mannen**

CHRNA5

Meer kans op longkanker

Chinese **vrouwen**

CHRNA5

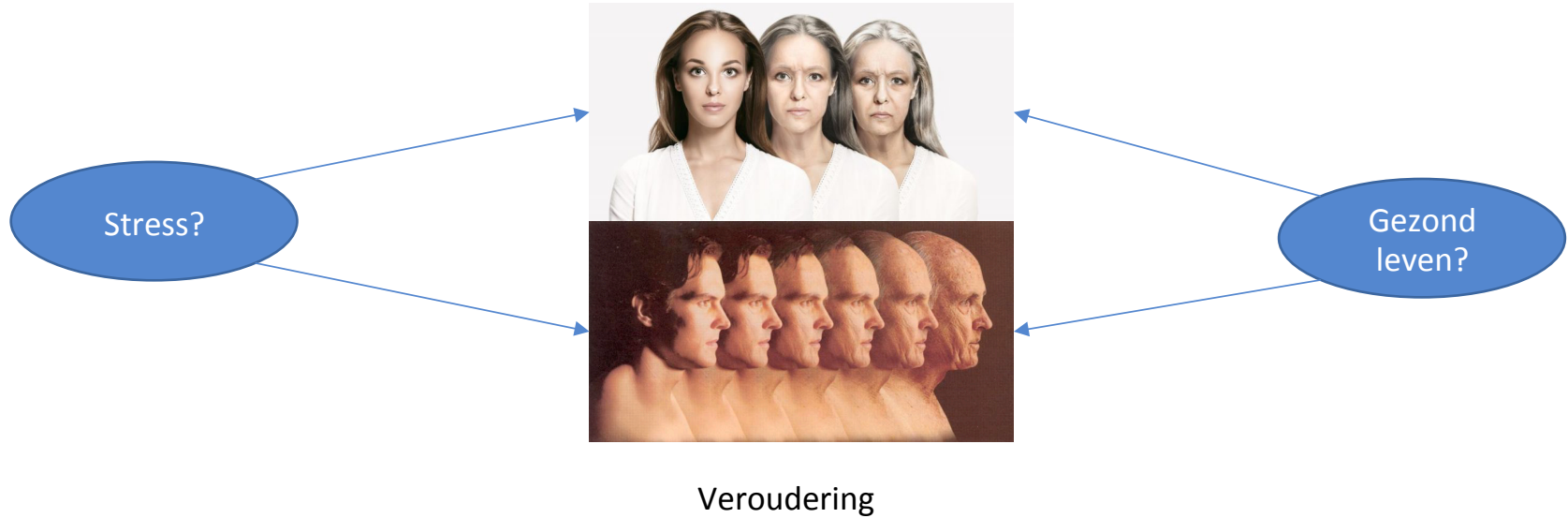

Meer kans op longkanker

Voorbeeld van een sekseverschil...

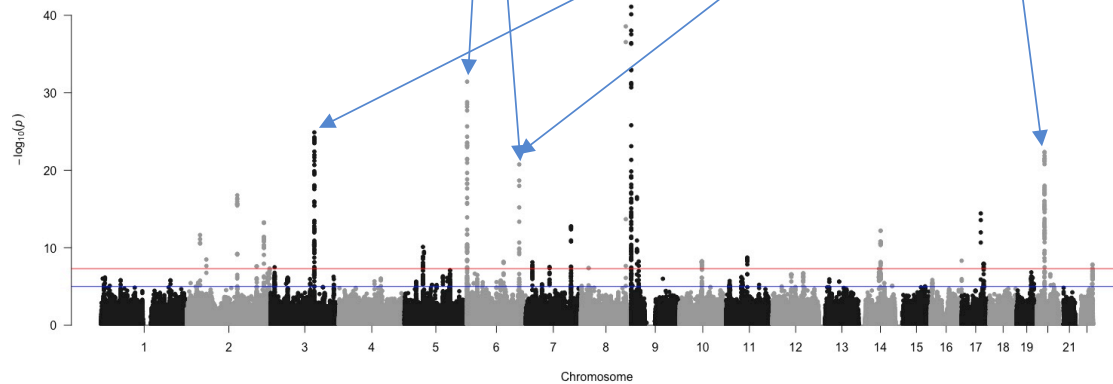
Voorbeeld van een sekseverschil...

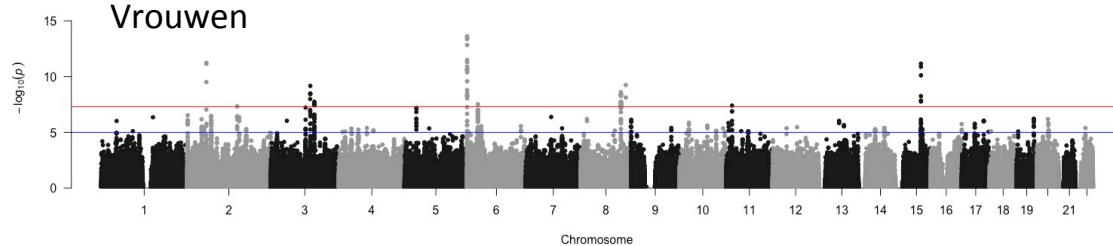
UV gevoeligheid huid

Kaalheid bij mannen

Mannen

Vrouwen

Wat doen wij?

GWAS van 4,205 uitkomsten in mannen en vrouwen apart

- o.a. psychiatrische stoornissen & verslaving

Caitlin Carey

Raymond Walters

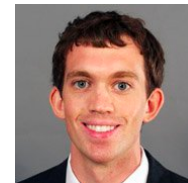
Ben Neale

Claire
Churchhouse

Duncan
Palmer

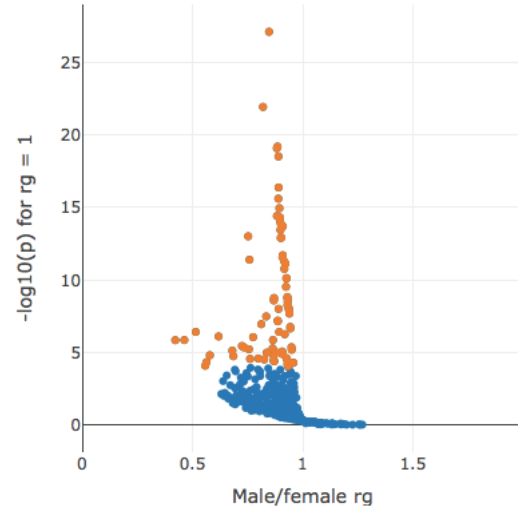
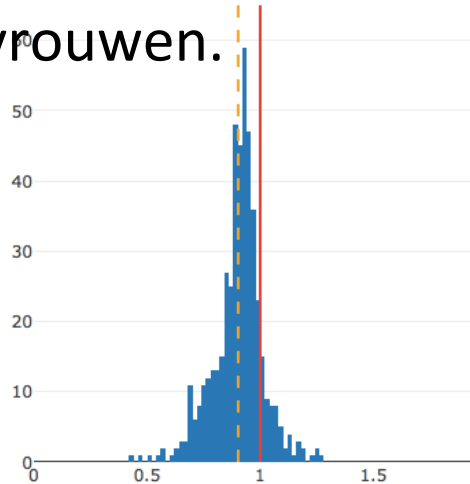

Liam
Abbott

Eerste resultaten

Voor 475 uitkomsten en ziektes is bewezen erfelijkheid, en zijn de genetische oorzaken zeer vergelijkbaar tussen mannen en vrouwen.

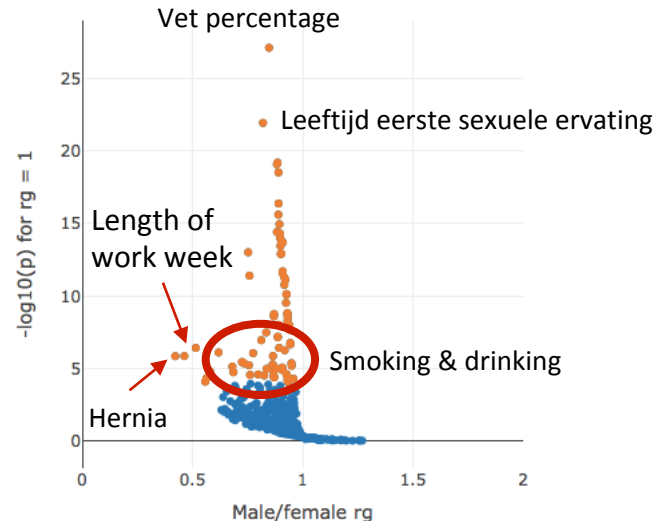
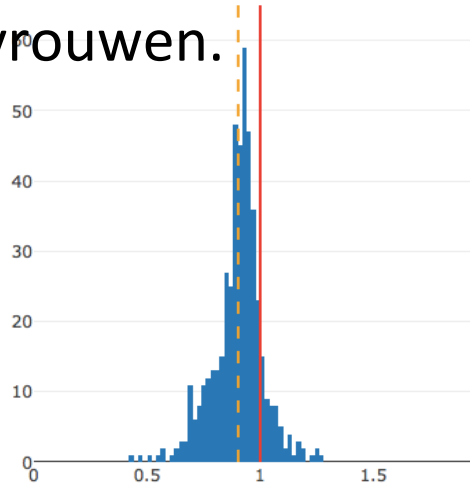
Mean

Eerste resultaten

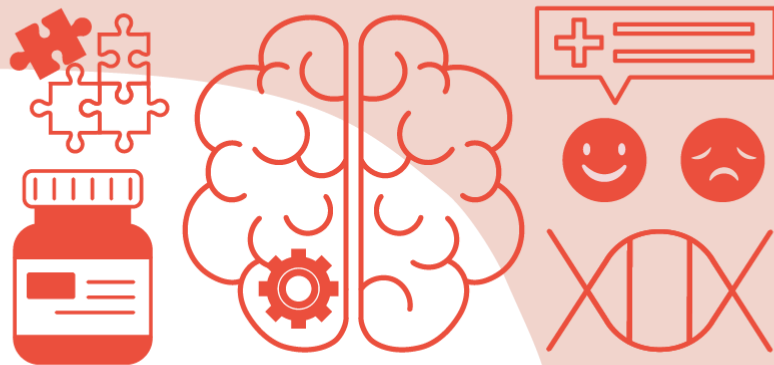
Voor 475 uitkomsten en ziektes is bewezen erfelijkheid, en zijn de genetische oorzaken zeer vergelijkbaar tussen mannen en vrouwen.

Mean

“Take Home” message

- Genetisch effect betekent **niet altijd** een puur biologisch effect.
- Genetische verschillen tussen man/vrouw soms product omgeving
- Genetisch effect is niet altijd onveranderlijk!
- **Dit geldt ook, of misschien wel juist, voor uitkomsten in de GGZ**

Emotioneel welbevinden Nederlandse Jeugd: trends, sekseverschillen en verklaringen

Gonneke Stevens

Universiteit Utrecht

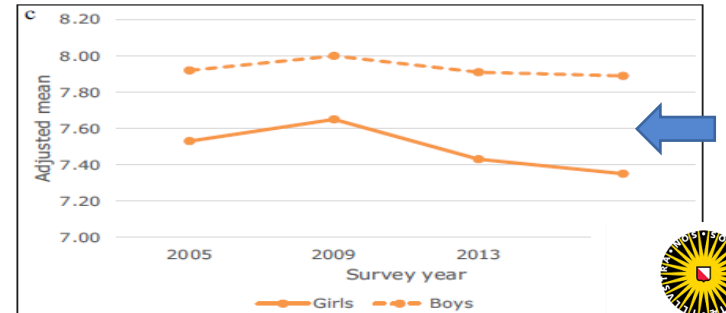
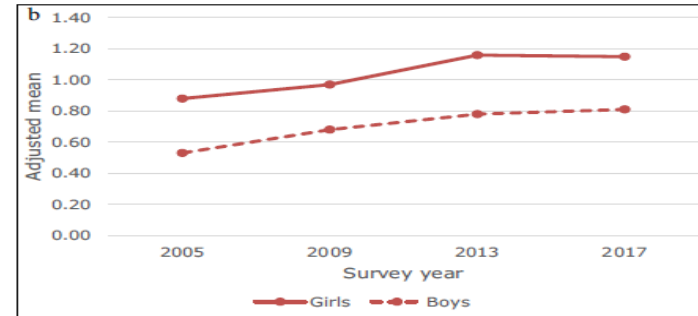
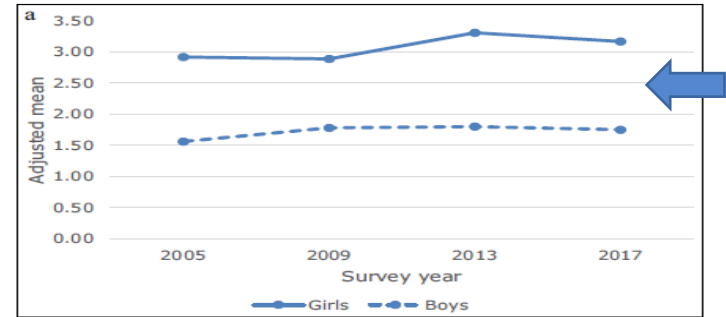

HBSC onderzoek

- Vierjaarlijks representatief vragenlijstonderzoek 11–16 jarigen
- Europese vergelijking
- 2001/05/09/13/17/(21)
- Essentieel voor monitoring!

<https://hbsc-nederland.nl/>

- Lichte daling emotioneel welbevinden 2005-2017
- Meisjes > jongens
- Sekseverschillen stabiel & groot
- Toppositie welbevinden in Europa

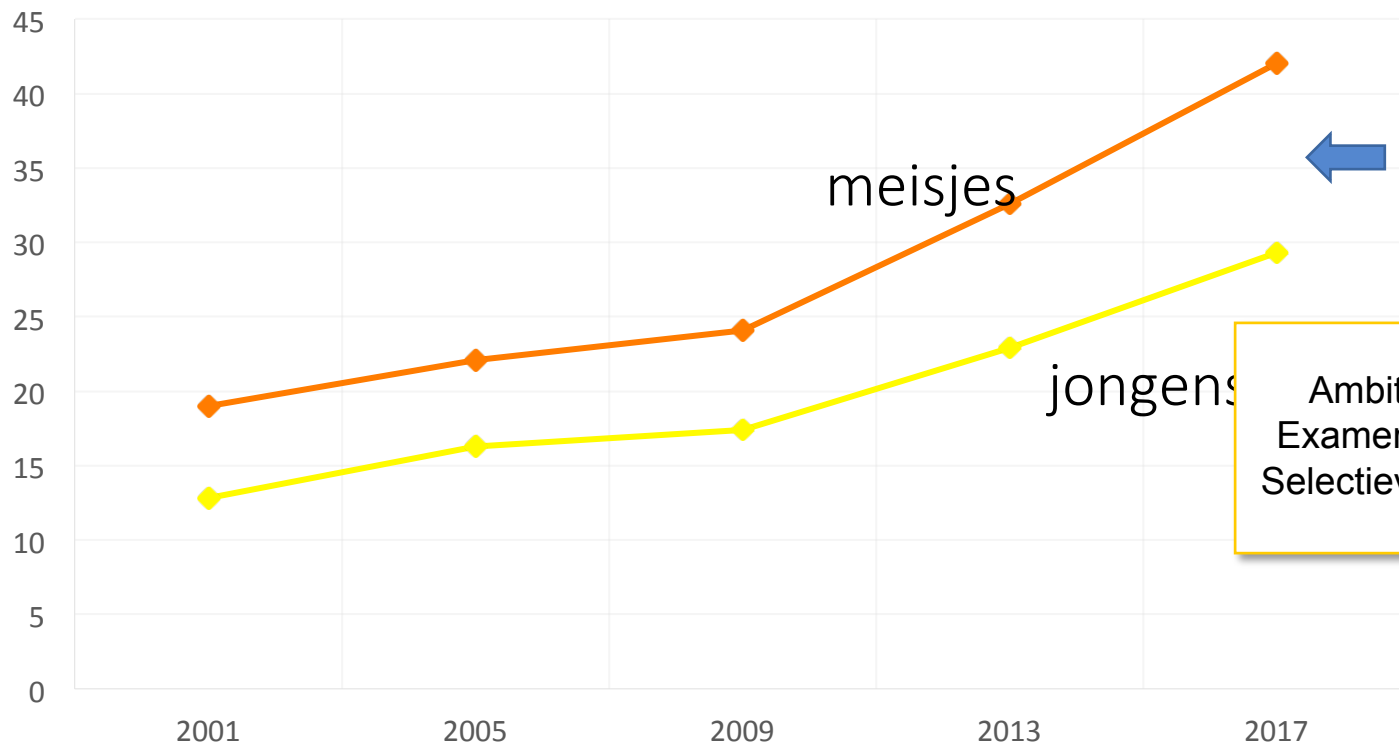

Social media?

- Intensieve sociale mediagebruikers vaak meisjes
- Geen samenhang emotioneel welbevinden
- Problematisch sociale mediagebruik laag

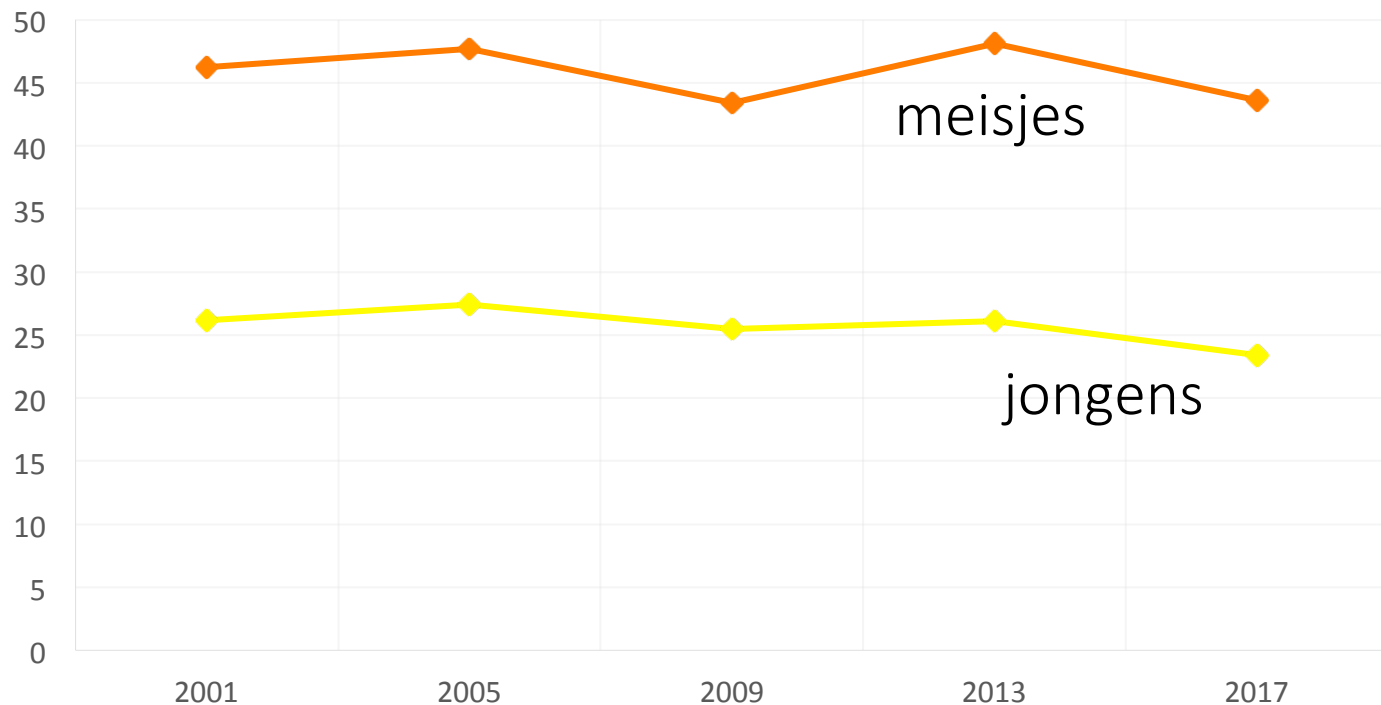
% jongeren dat (nogal) veel druk door schoolwerk ervaart

Ambitieniveau gestegen
Examineisen aangescherpt
Selectieve vervolgoedingen

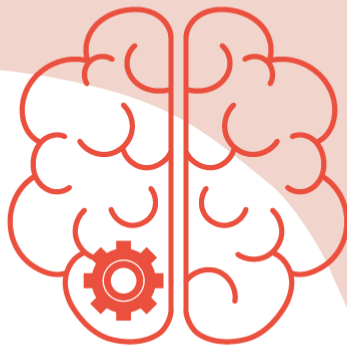
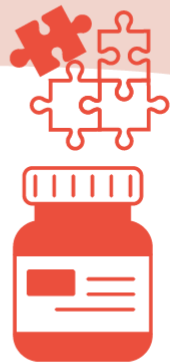
% jongeren dat zich te dik voelt

Conclusie

- Aandacht voor emotioneel welbevinden meisjes
- Beeld van zichzelf
- Druk door schoolwerk!

FANN

Female Autism Network of the Netherlands

dr. Els M.A. Blijd-Hoogewys, klinisch psycholoog

Disclosures

(Potentiële) belangenverstrengeling	Geen
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Geen
▪ Sponsoring, onderzoeksgeld of subsidies ▪ Honorarium of andere (financiële) vergoeding ▪ Aandeelhouder ▪ Andere relatie, namelijk	Geen Geen Geen - Voorzitter FANN & Voorzitter CASS18+ - Organisator Nationaal Autisme Congres - Manager Autismeteam INTER-PSY

Wat is autisme?

Autisme bij mannen

- Sociale wederkerigheid
- Non-verbale communicatie
- Moeite met relaties
- Stereotiep gedrag
- Rigiditeit
- Stereotiepe interesses
- Hyper/hypo sensitief & interesses

Autisme bij vrouwen

- > Sociale interesse & motivatie
- > Non-verbale communicatie
- > Sociaal geïnteresseerd
- < Stereotiep gedrag
- Rigiditeit
- < Stereotiepe interesses
- < Sensorische problemen

Anders ≠ minder ernstig

Hoe doen ze dat toch? Door te camoufleren

- Assimileren
- Maskeren
- Compenseren

- → Zware vermoeidheid
- → **HERSTELTIJD nodig**

Gevolgen: Mis(s)-diagnoses & co-morbiditeit

- ADD
- Angst, dwang & depressie
- Burnout & chronisch vermoeidheidssyndroom
- Somatische klachten, eet- & slaapproblemen
- Hoog sensitief, perfectionistisch & faalangst
- Identiteitsproblemen
- Suïcidaliteit ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑
- Trauma, ER-problemen & borderline persoonlijkheidsstoornis

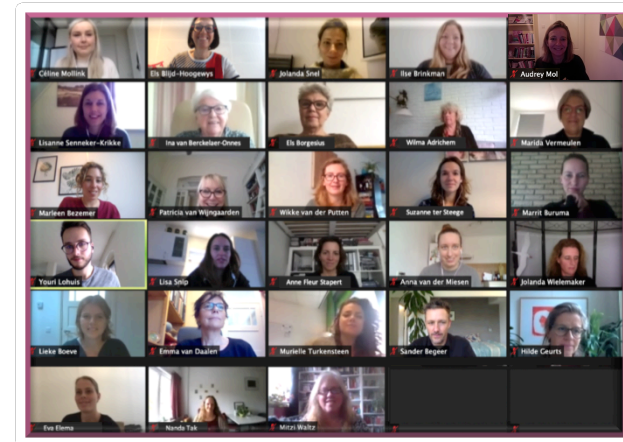
45% van de vrouwen met autisme krijgt eerst een verkeerde diagnose, zoals een angst-, stemmings- of persoonlijkheidsstoornis.

WOMEN
INC

2017

FANN opgericht in 2017

- Verbeteren zorg meisjes & vrouwen met autisme
 - Uitwisseling kennis
 - Samenwerking research
 - Implementatie research in praktijk
- FANN kerngroep: werkgroepen
- FANN website: www.FANN-autisme.nl
- FANN FANN & FANN

FANN boek

- Herkenning
- Representatie
- Destigmatisering

FANN app

- Vrouwen met autisme
 - Welke hulp waar?
 - 1/6 vragen op LinkedIn over sociale kaart (INSAR, 2018)
- → Ontwikkeling app (bèta versie)

FANN instrumenten

- Ontwikkeling **vrouwenscreenings**instrument
 - Vragen die aansluiten bij vrouwelijk autismefenotype
 - 2016-2018: ontwikkeling, validering & normering Miss ASD (120 items)
 - 2019-2021: doorontwikkeling M-ASD (50 items)
- Ontwikkeling **sensoriek**instrument
 - 2017-2019: ontwikkeling, validering & normering Senses (63 items)
 - 2020-2024: doorontwikkeling Senses (27 items)
- Toekomst: via open source beschikbaar

FANN online onderzoeken

- FANN onderzoek naar Autisme & Burn-out
 - n = 350 ASS; n = 147 NT; allen met burnout
 - ASS: burn-out duurt langer (39% > 2 jaar)
 - ASS: oorzaak burn-out vaker door 'steeds meer eisen'
- FANN onderzoek naar Autisme & Overgang
 - Net gestart

Afsluitend

- Ziet er anders uit bij vrouwen
- minder ernstig bij vrouwen
- FANN → kennis bundelen & verspreiden
- Kennis uit onderzoek helpt de praktijk
(én omgekeerd)

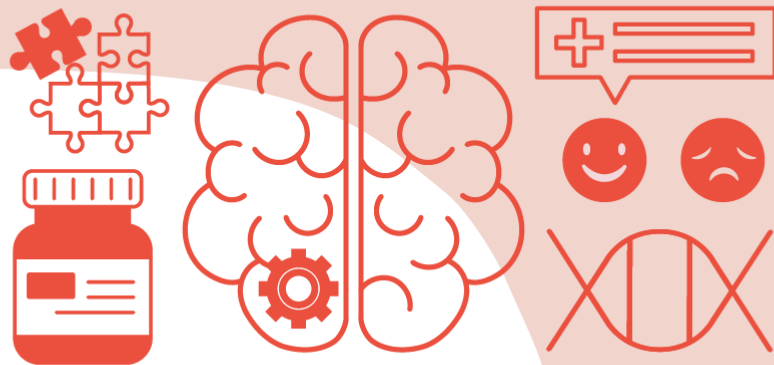

FANN

Female Autism Network of the Netherlands

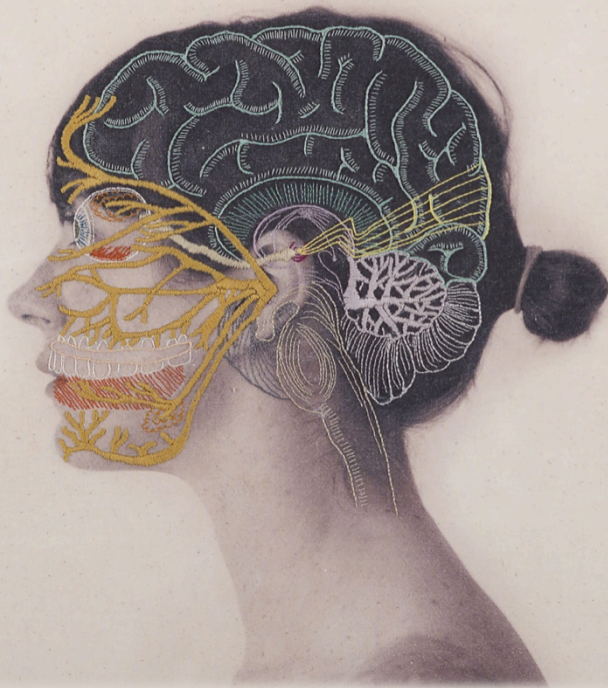

dr. Els M.A. Blijd-Hoogewys

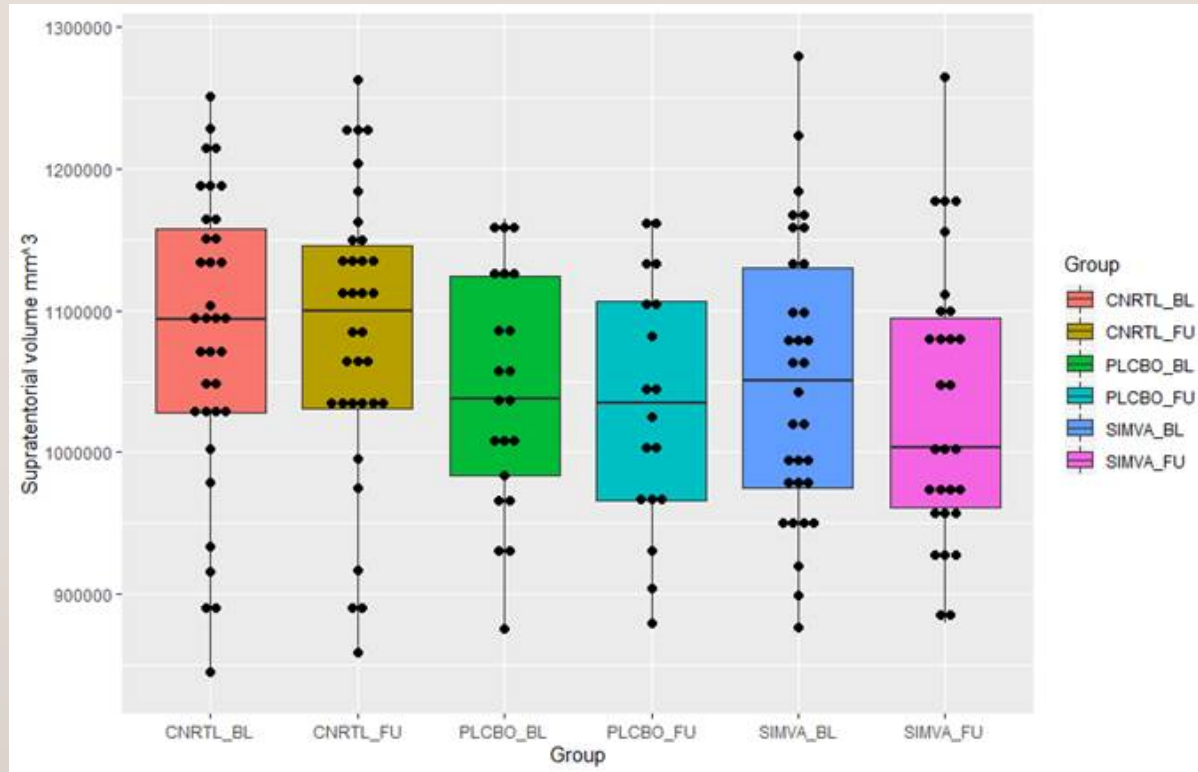

Iris Sommer
Het
vrouwen
brein

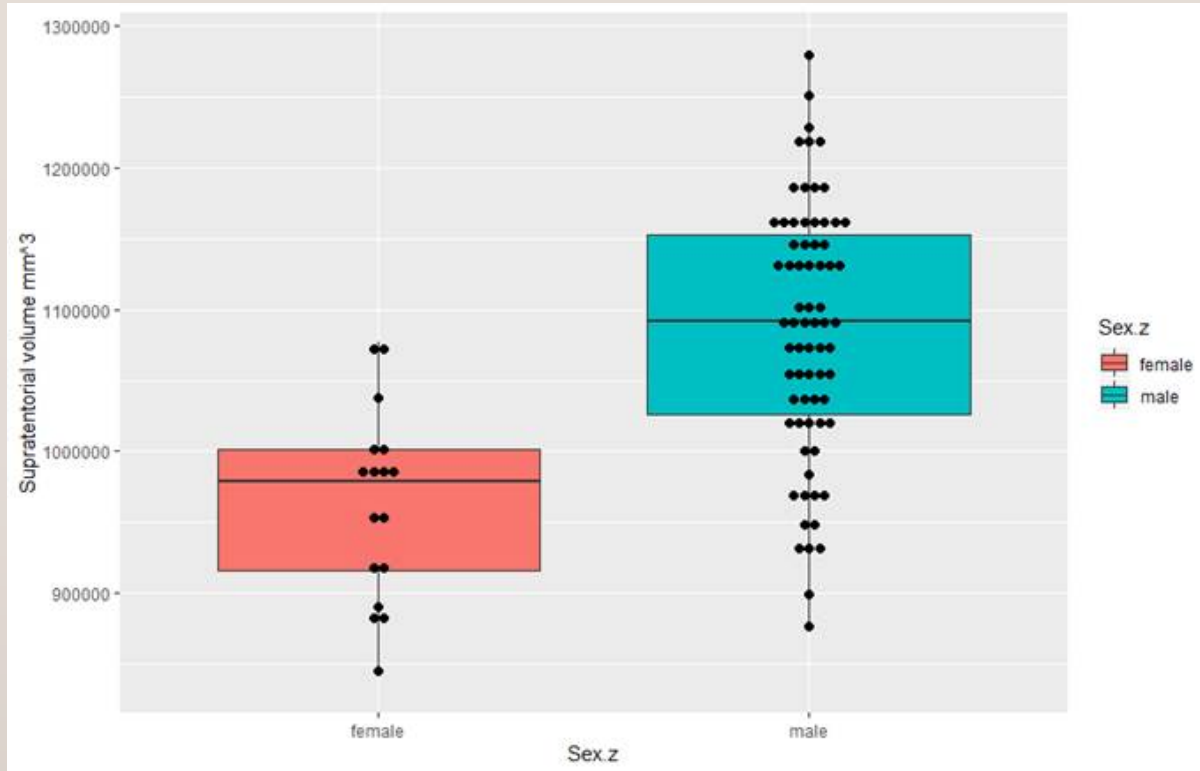
adlas contact

Effect psychiatrische aandoeningen op hersenvolume

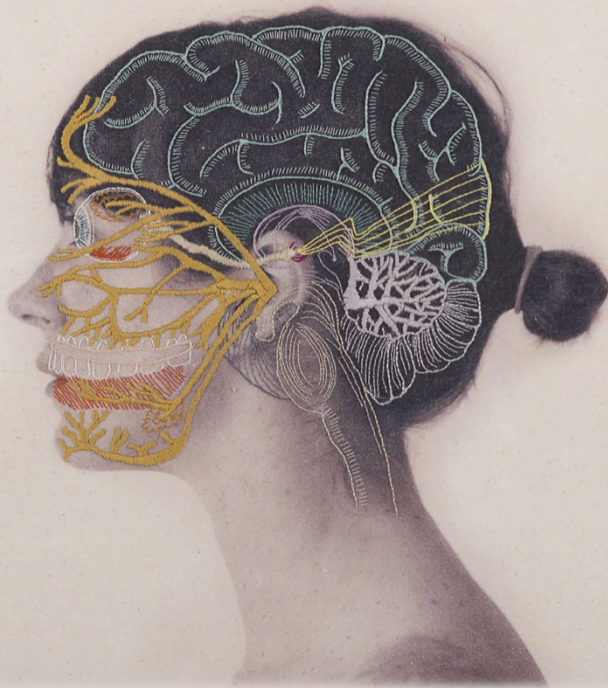

Effect geslacht op hersenvolume

Iris Sommer
Het
vrouwen
brein

adlas contact

Effect van puberteit

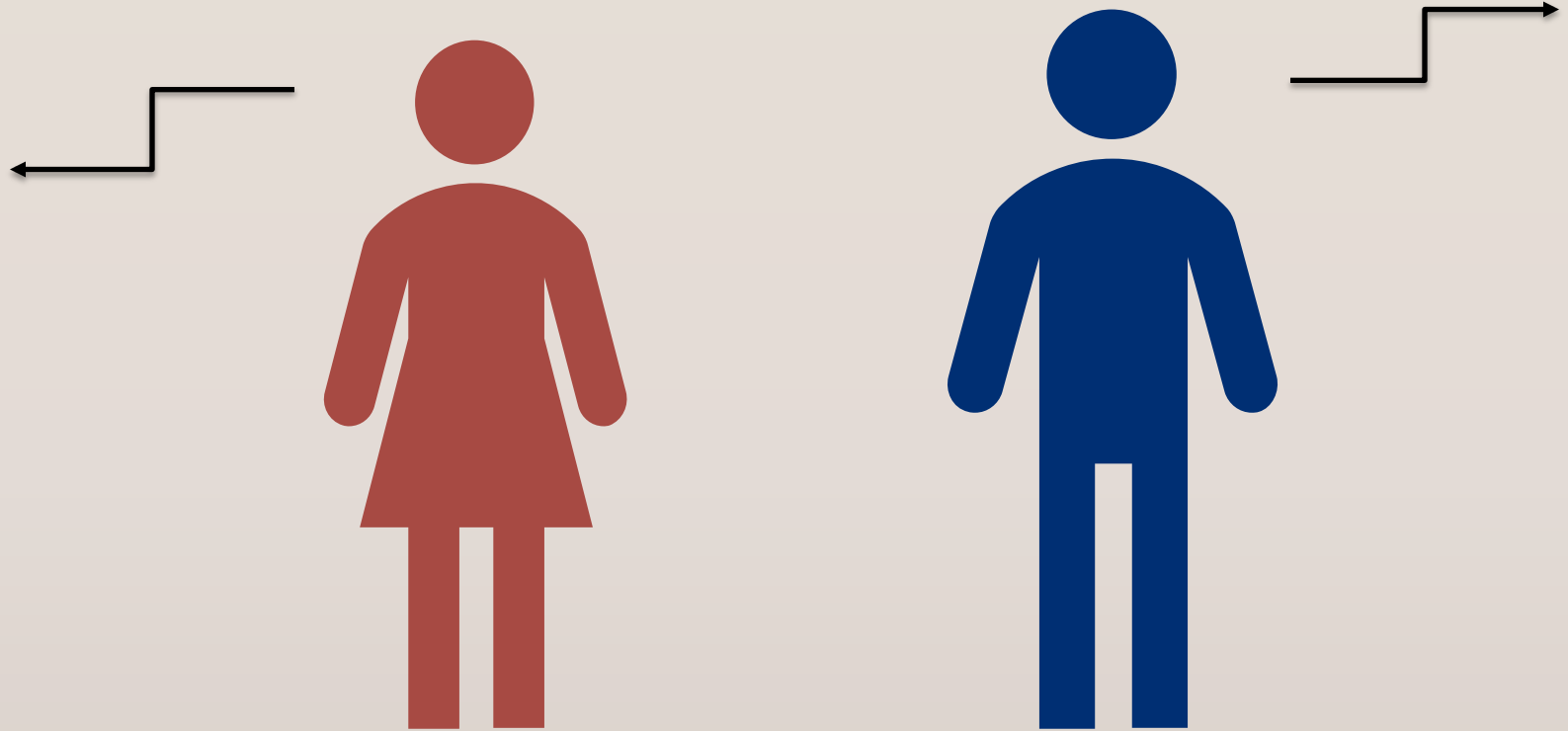
Verschil in interesse

Bereidheid risico's te nemen

Zelf inschatting

Andere ervaringen

- Andere stressoren (trauma)
- Andere coping met stress
- Andere verwachtingen en kansen

Risico's voor psychische aandoeningen

Depressie: 2x vaker

Angststoornissen: 2x vaker

Anorexia: 5x vaker

Risico's voor psychische aandoeningen

ADHD: 3x vaker

Verslaving: 3x vaker

Psychose: 1.6x vaker

Gendered GGZ

- Andere presentatie → andere diagnostiek
- Andere prioriteiten → andere behandelkeuze
- Andere fysiologie → andere medicatie en dosis
- Andere coping → andere prognose

Rol voor de maatschappij

De tweede sekse

Gender stereotyping

Loonkloof

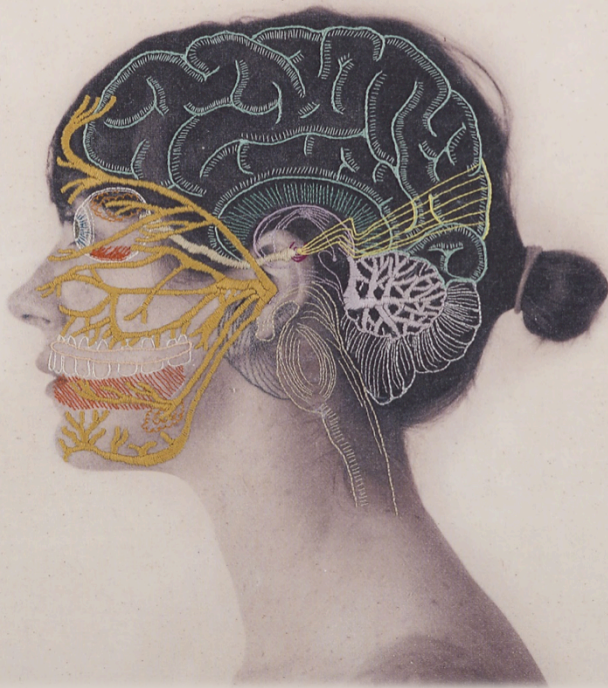

Kinderopvang

Iris Sommer
Het
vrouwen
brein

adlas contact

BIJEENKOMST GENDER EN GGZ

3 februari 2021

Bedankt!

WOMEN
INC
●

